Spis treści

Od redaktora 5

FRANCISZEK PIONTEK
Aksjologiczne podstawy zarządzania parkiem krajobrazowym w rozwoju zrównoważonym i trwałym 7

KAZIMIERZ ZIMNIEWICZ
Park krajobrazowy jako system 24

WOJCIECH RADECKI
Aktualne problemy prawne parków krajobrazowych 36

JADWIGA MAJCHRZAK
W poszukiwaniu mechanizmów współdziałania „użytkowników" parku krajobrazowego 54

ANDRZEJ MIZGAJSKI
Plan ochrony jako narzędzie zarządzania parkiem krajobrazowym. Wybrane problemy 63

GRZEGORZ GOŁEMBSKI, ŁUKASZ NAWROT
Rozwój turystyki zrównoważonej w parkach krajobrazowych – nowe trendy w Unii Europejskiej 75

JAN CETNER
System terytorialnej ochrony przyrody w Republice Słowackiej . . 85

KRYSTYNA DUBEL, MARIUSZ GŁOWACKI, MAŁGORZATA JUSZCZYSZYN-PIECZONKA
Wdrażanie racjonalnej gospodarki w parku krajobrazowym (na przykładzie opolskich parków krajobrazowych) 96

KRZYSZTOF KASPRZAK
Park krajobrazowy w rozwoju regionalnym – szanse i bariery w ochronie zasobów przyrodniczych 115

ELŻBIETA RASZEJA
Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią – aspekty architektoniczne i krajobrazowe 126

JANUSZ ŁAKOMIEC
Wybrane zagadnienia zarządzania parkami krajobrazowymi w Wielkopolsce 136

MARIUSZ KISTOWSKI, ANNA MAJCHROWSKA
Optymalizacja obiegu informacji w parkach krajobrazowych . . . 149

CEZARY ORŁOWSKI, ANDRZEJ TUBIELEWICZ
Integracja projektów ekologicznych na przykładzie modeli AidAir i ECOSIM i możliwości ich wykorzystania do zarządzania parkami krajobrazowymi 172

BEATA RASZKA
Możliwości wprowadzenia ładu przestrzennego w Parku Krajobrazowym „Puszcza Zielonka" i Powidzkim Parku Krajobrazowym . . . 181

ARTUR AUGUSTYNOWICZ
Zarządzanie inwestycjami ochrony środowiska 191

IWONA SROKA
Niektóre problemy zagospodarowania odpadów na terenie Popradzkiego Parku Krajobrazowego 200

Noty o autorach 205

Od redaktora

Opracowanie, które oddajmy do rąk czytelników, jest dziełem zbiorowym 21 autorów. Odpowiedzieli oni na zaproszenie do przedstawienia swoich poglądów, refleksji czy swoich badań z zakresu zarządzania parkiem krajobrazowym. Taka postawa autorów ma doniosłe znaczenie dla teorii, gdyż ujawnia, że problematyka zarządzania parkiem krajobrazowym może być przedmiotem penetracji badawczej. Można przypuszczać, że przedstawione w tej książce artykuły i komunikaty naukowe odkrywają przysłowiowy „czubek góry lodowej" i że dalsze badania są nie tylko konieczne, ale wręcz potrzebne – przede wszystkim dla praktyki. Z artykułów zamieszczonych w tym opracowaniu wynika, że praktyka zarządzania parkiem krajobrazowym napotyka wiele barier, co szkodzi samej idei parku krajobrazowego.

Warto zwrócić uwagę na kluczowe znaczenie badań zarządczych dla sprawnego funkcjonowania parku. Tymczasem z przeglądu literatury wynika, że parki cieszą się ogromnym zainteresowaniem głównie przyrodników, ekologów, leśników, co jest rzeczą słuszną. Pamiętać jednak trzeba, że badania naukowe nad takim złożonym obiektem, jakim jest park krajobrazowy, nie powinny ograniczać się do wycinkowych lub specjalistycznych analiz. Takie bowiem podejście jest sprzeczne z paradygmatem systemowym, który zakłada całościowe, holistyczne spojrzenie na obiekt, w tym przypadku na park krajobrazowy. A więc potrzeba spojrzenia na park krajobrazowy z wielu punktów widzenia, w tym również z punktu widzenia zarządzania, była głównym motywem podjęcia badań przedstawionych w tym opracowaniu. Dzięki temu można uzupełnić niewystarczająco rozpoznaną perspektywę badawczą w odniesieniu do parku krajobrazowego.

Jak już wspominano, prezentowane artykuły mają charakter pionierski i mogą stanowić zachętę do kontynuowania badań. Przekonujących argumentów za takimi badaniami dostarcza statystyka. Pod koniec roku 2000 funkcjonowało w Polsce 120 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 2581 tys. ha. Zajmowały one 8,1% powierzchni kraju. Obszar parków krajobrazowych był ośmiokrotnie większy od powierzchni wszystkich parków narodo-

wych. Już te informacje wskazują, że parki dysponują znacznym potencjałem, ale jednocześnie uświadamiają ciężar gatunkowy problemów zarządczych, na jakie natrafiają kierownictwa parków. Jest to kolejny argument za podejmowaniem problematyki zarządzania parkiem krajobrazowym. W niniejszym opracowaniu znajdują się tak artykuły przedstawiające aksjologiczne podstawy zarządzania parkiem krajobrazowym, jak również zawierające próbę opisu parku za pomocą języka systemowego. Starano się zrozumieć, jakie mechanizmy mogą skłonić do współpracy różnych „użytkowników parku". Ukazano też problemy prawne, mające ogromny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie parku krajobrazowego. Są artykuły omawiające instrumenty wspomagające zarządzanie parkiem, do których zalicza się plan ochrony, ale również prawidłowy obieg informacji. W książce poruszono ważne problemy gospodarowania przestrzenią i kształtowania krajobrazu, zwrócono uwagę na funkcję turystyczną parku krajobrazowego w kontekście wejścia Polski do struktur Unii Europejskiej. Wreszcie ukazano problematykę inwestycji ekologicznych w parkach i kwestię gospodarowania odpadami.

W parkach krajobrazowych, jak w soczewce, skupiają się więc rozmaite problemy, w tym również o charakterze zarządczym. Aby te problemy rozwiązać, trzeba je zbadać i zrozumieć. To dopiero daje podstawę do prawidłowego realizowania zasady zrównoważonego rozwoju, do umiejętnego godzenia interesów trzech wymiarów, a mianowicie: ekologicznego, ekonomicznego i społecznego. A do tego zobowiązuje dyrekcje parków zapis ustawy. Trzeba więc powtórzyć raz jeszcze, że to odpowiedzialne zadanie nie jest możliwe do spełnienia bez badań nad systemem zarządzania, nad lepszym zrozumieniem, czym jest park krajobrazowy, jakie są jego zadania i funkcje, za pomocą jakich instrumentów rozwiązywać problemy. Temu służy dyskusja podjęta w tym opracowaniu. Została ona podjęta również z myślą o tym, że będzie kontynuowana.

Kazimierz Zimniewicz